

ВИСНОВКИ

Під час дослідження встановлено, що показники фізичного розвитку дівчат всіх спеціальностей відповідали віковим нормам, окрім індексу Скібінського і Руф'є. Достовірних розбіжностей між показниками фізичного розвитку дівчат всіх спеціальностей виявлено не було. Показники фізичного розвитку дівчат спеціальності «Фізичне виховання» виявилися кращими, аніж дівчат інших спеціальностей. У результаті проведення порівняльного аналізу встановлено, що рівень фізичної підготовленості дівчат всіх спеціальностей виявився низьким, окрім дівчат спеціальності «Фізичне виховання», а більшість показників дівчат відповідали низькому, нижчого за середній і середньому рівням, окрім показника у згинанні та розгинанні рук. Рівень фізичної підготовленості дівчат спеціальності «Організація туристичного обслуговування» складав 2,6 бала (середній рівень), спеціальності «Правознавство» – 2,3 бала (нижче середнього), а найвищий бал належав дівчатам спеціальності «Фізичне виховання» – 3,8 бала (вищий за середній). Результати дослідження були рекомендовані викладачам фізичного виховання економіко-правничого коледжу з метою внесення змін у навчально-тренувальний процес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Столяров В.И. Ценности спорта и пути его гуманизации / В.И. Столяров. – М. : РГАФК, 1995. – 159 с.
2. Бальсевич В.К. Физическая культура: молодежь и современность / В.К. Бальсевич, Л.И. Лубышева // Теория и практика физической культуры. – 1995. – №5. – С. 12-16.
3. Социальные и биологические основы физической культуры и здорового образа жизни / Под общ. ред. Д.Н. Давиденко. – СПб. : СПбГТУ, БПА, 2001. – 366 с.

REFERENCES

1. Stolyarov V.I. Tsennosti sporta i puti yego gumanizatsii / V.I. Stolyarov. – M.: RGAFK, 1995. – 159 s.
2. Bal'sevich V.K. Fizicheskaya kul'tura: molodezh' i sovremennost' / V.K. Bal'sevich, L.I. Lubysheva // Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury. – 1995. – №5. – S. 12-16.
3. Sotsial'nyye i biologicheskiye osnovy fizicheskoy kul'tury i zdorovogo obraza zhizni / Pod obshch. red. D.N. Davidenko. – SPb.: SPbGTU, BPA, 2001. – 366 s.

УДК 371.214: 796.0113

ПРО РОЗРОБКУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Омельяненко І.О.

*46020, Тернопільський національний педагогічний університет, вул. Кривоноса, 2,
м.Тернопіль, Україна*

omelinna23@mail.ru

У статті аналізуються вимоги до розробки навчальної програми з фізичної культури для школярів загальноосвітніх навчальних закладів, передбачені нормативними документами та рекомендовані педагогами і фахівцями з фізичного виховання, які пропонують враховувати специфіку предмета «Фізична культура». Серед таких вимог – нормативні положення та різні точки зору науковців щодо структуризації навчальної програми та наповнення змістом її компонентів. До того ж, розглядається перелік характерних рис навчальної програми, зібраних з літературних джерел в інший напрям вимог до такого документа планування процесу фізичного виховання школярів. Виявлено властивості навчальної програми, притаманні будь-якому офіційному паперу. Пропонуються ймовірні можливості побудови навчальної програми, які можуть бути використані потенційними авторами у їхніх розробках, що свідчить про невпинну полеміку науковців з проблеми вимог до розробки навчальної програми.

Ключові слова: навчальна програма, структура, вимоги, способи розробки.

О РАЗРАБОТКЕ УЧЕБНЫХ ПРОГРАММ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ ДЛЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Омельяненко И.А.

*46020, Тернопольский национальный педагогический университет, ул.Кривоноса, 2,
г.Тернополь, Украина*

omelinna23@mail.ru

В статье анализируются требования к разработке учебной программы по физической культуре для школьников общеобразовательных учебных заведений, предусмотренные нормативными документами и рекомендованные педагогами и специалистами по физическому воспитанию, которые предлагают учитывать специфику предмета «Физическая культура». Среди таких требований – нормативные положения и разные точки зрения ученых относительно структуры учебной программы и наполнения содержанием ее компонентов. К тому же, рассматривается перечень характерных черт учебной программы, собранных из литературных источников в другое направление требований к такому документу планирования процесса физического воспитания школьников. Выявлены свойства учебной программы, присущие любой официальной бумаге. Предлагаются возможные способы построения учебной программы, которые могут быть использованы потенциальными авторами в их разработках, что свидетельствует о непрестанной полемике ученых по проблеме требований к разработке учебной программы.

Ключевые слова: учебная программа, структура, требования, способы разработки.

ON THE DEVELOPMENT OF TRAINING PROGRAMS ON PHYSICAL CULTURE FOR SECONDARY SCHOOLS

Omelyanenko I.O.

46020, Ternopil national pedagogical University, Kryvonos str., 2, Ternopil, Ukraine

omelinna23@mail.ru

The teacher of physical culture has a right to design maintenance of physical culture lessons through development of educational program. Lessons realization requires from a teacher knowledge about preparing of educational program and improvement of document development requirements. In pedagogical literature building of educational program requires an availability of explanatory note with defined goal and students study requirements with features and principles of construction; the content of education material; approximate distribution of hours for study of separate chapters; list of knowledge, abilities and skills that students must seize. Some scientists stated that elements of structural educational program also should include: basic definitions; key concepts and terms; criteria and norms of students achievements evaluation; list of educational, methodical, popular scientific literature; methodical pointing with the list of program ways realization, where described methods and organizational forms; diagnostic system of children individual possibilities, their interests; their preparation to perception of material; planning stages of work; prognostication of intermediate results; planning of work is with parents.

In professional literature recommend to bring in such kind of requirements in educational program: regulations requirements; samples of schemes, requests, protocols of students physical preparation; required for providing physical culture lessons, sport inventory and equipment; list of safety facilities; forms of medical-pedagogical control, self-control, good personnel, scientifically-methodical, materially-technical and financial implementation.

Development requirements besides of list of structural components define aswell such kind of characteristic as: actuality; prognosis; rationality; realism; integrity; testability; precision; variability; integrability ; according to principles of physical education; availability of document normative features; interrelation of material within educational industry; specificity and uniqueness of content.

At educational program development it is recommended to use such methods of programs construction: linear, concentric, block, module, spiral, ramified. History of native school knows two ways of structure determination : objective and complex.

Therefore, the duration of normative document that regulates requirements of educational program development for physical culture does not stop a polemic in scientific literature from point of structure and content.

Key words: on-line tutorial, structure, requirements, methods of development.

Навчальна програма як документ характеризується певними ознаками, притаманними будь-якому офіційному паперу. Найбільш значимими серед них є: *атрибутивність* (наявність невід'ємних складових, без яких він не може існувати), *функціональність* (призначення для передачі інформації в просторі й часі), *структурованість* (тісний зв'язок елементів і підсистем, що забезпечує єдність і цілісність документа) [10, с.58]. Перша з них передбачає не лише перелік структурних компонентів навчальної програми, але й змістове наповнення

самого документа, що в кінцевому рахунку визначає якість навчально-виховного процесу з фізичного виховання школярів.

Учитель фізичної культури може проектувати зміст уроків фізичної культури, керуючись не лише базовою, але й регіональною та авторською навчальними програмами. Таке право дає можливість фахівцю максимально враховувати умови педагогічної діяльності: кліматичні особливості, традиції школи, матеріально-технічну базу, інтереси школярів тощо, що підвищить ефективність вирішення завдань фізичного виховання [2,с.3;5,с.119.]. Його реалізація вимагає від педагога знань про технологію розробки навчальної програми, більше того, удосконалення таких вимог, якнайменше, з причини недовісти чинних правил та практикування в ЗОШ лише базових програм.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Проаналізувати нормативні вимоги та методичні рекомендації науковців щодо правил та способів розробки навчальної програми з фізичної культури.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз документального матеріалу, дидактичної і методичної літератури.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Традиційний підхід до структуризації навчальної програми в педагогічній літературі [16,с.87;18, с.103] передбачає наявність *пояснювальної записки* зі сформульованими метою і завданнями навчання учнів з конкретного предмета та особливостями і принципами його побудови, *змісту навчального матеріалу*, поділеного на розділи і теми, приблизного *розподілу годин* на вивчення окремих розділів, тем, а також *перелік знань, вмінь та навичок*, якими повинні оволодіти учні. Бикова Е. В., до того ж, рекомендує за потребою розміщувати у навчальній програмі *додатки*. Вони наповнюються: *критеріями та нормами оцінювання* навчальних досягнень учнів, *переліком основної, додаткової, навчальної, методичної, науково-популярної літератури*. Утім, Зайченко І. вважає подібний розділ у навчальній програмі обов'язковим, але пропонує його подавати під назвою «*методичні вказівки*» з ширшим переліком (шляхи реалізації програми, в яких указуються *методи, організаційні форми*, а також вказівки щодо оцінки знань, умінь і навичок, одержаних учнями в процесі вивчення даного навчального предмета і, навіть, *засоби навчання*). Існує позиція окремих науковців [1] про те, що структурними елементами навчальної програми також мають бути *додаткові елементи: основні дефініції, ключові поняття та терміни*. Надаючи особливого значення *пояснювальній записці* в реалізації змісту навчальної програми, Малафік І.В., вважає, що вона повинна розкривати її провідні ідеї, мету і завдання, структуру навчального предмета, методичні особливості його вивчення. Латипов І., Основина В. додають, що коло питань навчальної програми має бути викладено у *послідовності їх вивчення*, а перший з них наполягає на присутності в програмі переважних *організаційних форм* навчання і рекомендованих *дидактичних процесів, способів і форм оцінки та вимог до умов реалізації* змісту навчальної дисципліни. Свирська Т. висловлює переконання в тому, що розробка авторських програм передбачає моделювання навчального предмета у вигляді чітко сформульованих цілей та завдань педагогічної діяльності; *системи діагностики* індивідуальних можливостей дітей, їх інтересів, *готовності до сприйняття матеріалу*, оцінки знань, умінь; *планування етапів роботи, прогнозування проміжних результатів*, визначення критеріїв їх оцінки; *планування роботи з батьками*.

У фаховій літературі Ашмарін Б., Арефьев С., Холодов Ж. визначають **найменший перелік** складових навчальної програми: основні *засоби* фізичного виховання та *нормативні вимоги*, що відображають ступінь розвитку фізичних якостей, і ті, що характеризують ступінь засвоєння рухових умінь і навичок. Останній зазначає, що навчальна програма має бути короткою і лише орієнтувати вчителя на раціональний вибір навчального матеріалу, а вчитель повинен систематично вносити корективи до навчальної програми, використовуючи

власний набутий досвід. Гужаловський А.А. до такого переліку компонентів навчальної програми додає найзагальніші положення, що визначають *особливості використання змісту* навчальної програми. Новаком В.В. також рекомендована структура базової програми з мінімальною кількістю складових: пояснювальної записки і навчального матеріалу, але з можливими додатками до неї з орієнтовним переліком інвентаря та обладнання та списку рекомендованої літератури. Шарова М., Чермит К. наполягають на власному баченні структури навчальної програми, яка включає цільові установки змісту програми, *врахування особливостей онтогенетичного розвитку дітей* та зміст педагогічної діяльності (*характеристика режиму дня, перелік засобів, показники і рівні засвоєння дітьми змісту програми*). Підтримуючи позицію Кадетової А., Шиян Б. зазначає, що навчальна програма повинна складатися з чотирьох розділів: *«Мета, навчальні, виховні й оздоровчі завдання фізичного виховання»*; *«Зміст навчального матеріалу»*; *«Діяльність учителя та учнів у навчальному процесі»*; *«Рівні особистого розвитку учнів — очікувані результати»*.

Інші фахівці [9, 3], не порушуючи стандартних позицій дидактики щодо структури навчальної програми, рекомендують враховувати специфіку предмета «Фізична культура» і вважають наявність у ній пояснювальної записки, навчального матеріалу з теоретичного та практичного розділів і додатку обов'язковими структурними компонентами, але останній повинен містити: *зразки планів, заявок, протоколів* фізичної підготовленості учнів і необхідного для забезпечення занять з фізичної культури *спортивного інвентарю та обладнання* разом зі списком рекомендованої літератури.

У Державних вимогах до навчальних програм з фізичного виховання в системі освіти [2] визначено її структурні елементи. Згідно з нормами, вказаними в документі, кожна програма повинна містити *теоретичний, методичний, практичний і контрольний розділи*, що включають два взаємопов'язані компоненти: *обов'язковий (базовий) і варіативний (регіональний та шкільний)*. Контрольний розділ має містити *вимоги і методику диференційованого заліку* як основні форми державного підсумкового контролю. Згідно з нормативним документом у програмах слід визначити *ефективні засоби безпеки, форми лікарсько-педагогічного контролю, самоконтролю, належне кадрове, науково-методичне, матеріально-технічне і фінансове забезпечення*, відповідно до встановлених державних нормативів. Програми всіх рівнів мають включати переліки *контрольних запитань, методичні завдання, тести, оціночні і навчальні нормативи*, список рекомендованої літератури.

Вимоги до розробки навчальної програми визначають не лише перелік її структурних компонентів, але й характерних рис: *актуальність* – відповідність запитам сучасного рівня суспільного життя та орієнтованість на ефективне вирішення проблем у майбутньому [12]; *прогностичність* – відображення в цілях та планованих діях не тільки сучасного стану освіти, а й скерованість на майбутнє [17, с.52]; *раціональність* – визначення таких цілей та засобів досягнення результатів, які в конкретних умовах регіону, закладу позашкільної освіти та з урахуванням наявних ресурсів дозволяють досягнути максимальної ефективності [11]; *реалістичність* – відповідність мети запропонованим для її досягнення засобам; *цілісність* – властивість забезпечувати погодження та повноту, взаємодію та послідовність дій для реалізації мети; *контрольованість* – властивість забезпечити прогнозування результатів та способів перевірки кінцевих і проміжних результатів [7]; *коригованість* – властивість своєчасно визначати відхилення або збої, швидко на них реагувати, змінюючи деталі, елементи, аспекти, переставляючи розділи, змінюючи методику; *варіативність* – пропонування різних шляхів досягнення результату [13]; *інтегрованість* – поєднання різних галузей знань у єдине ціле (наявність міжпредметних зв'язків) [7]; *відповідність принципам фізичного виховання* (всебічне сприяння гармонійному розвитку особистості, прикладна та оздоровча спрямованість) [15]; *наявність ознак нормативного документа, взаємозв'язок матеріалу в межах освітньої галузі* [12]; *науково обґрунтовані і перевірені досвідом поняття і факти* [1], конкретність та однозначність змісту [7]. Вимогами до навчальних програм

також вважають *їх здатність забезпечувати*: реалізацію загальних цілей і завдань навчання й виховання, визначених Конституцією України, законодавчими актами в галузі освіти, а також передбачених Державним стандартом загальної середньої освіти; безперервність, єдність та наступність між окремими ланками системи безперервної освіти; розвивальний характер і прикладну спрямованість навчання й виховання; зв'язок змісту навчання й виховання з потребами й інтересами особистості, з життям, із практикою розбудови державності України як незалежної й суверенної країни; формування всебічно розвиненої й фізично повноцінної особистості; рівневу і профільну диференціацію навчально-виховного процесу [8,с.21].

Навчальні програми постійно вдосконалюються, періодично змінюються, що зумовлено значним поліпшенням матеріальної бази, впровадження в навчальний процес досягнень науково-технічного прогресу і передового досвіду; піднесення освітнього цензу вчителя, рівня підготовленості учнів; постановка суспільством нових завдань щодо фізичного виховання, котрі потребують пошуку нових засобів і форм роботи [15]. При їх розробці традиційно використовують два способи побудови програм: лінійний і концентричний. При *лінійній* побудові змісту навчального матеріалу одна тема розташовується за іншою без повернення учня до вивченого раніше. При *концентричному* способі зміст навчального матеріалу періодично повторюється, розширюючись і поглиблюючись на кожному наступному щаблі освіти [14]. Подальший розвиток педагогічної науки сприяв виділенню науковцями інших способів побудови навчальних програм: *блочного, модульного, спіралеподібного*. Перший передбачає розподіл навчального змісту на самостійні структурні одиниці – блоки, які можна обирати чи замінювати залежно від умов організації навчально-виховного процесу і потреб учнів [12]. *Спіралеподібне* розташування навчального матеріалу передбачає поєднання послідовності і циклічності в процесі його вивчення. Характерною особливістю такого способу конструювання навчальної програми є те, що учні поступово розширюють і поглиблюють коло питань основної проблеми. На відміну від концентричної структури документу, при якій до початкової проблеми повертаються інколи навіть через декілька років, у спіральній структурі відсутні подібні перерви [4, с.62]. При застосуванні модульного способу побудови навчальної програми зміст кожної теми формується за такими напрямками: орієнтаційний, методологічний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольньо-перевірочний [6,с.21;8,с.12]. **Розгалужений спосіб розробки навчальної програми** передбачає поєднання в одному документі основної, розрахованої на сильних учнів, й додаткових програм, на одну з яких орієнтується учень у разі виникнення ускладнень у процесі навчання. Розгалужені програми забезпечують індивідуалізацію навчання не лише за темпом просування, але й за рівнем її складності. До того ж, ці програми відкривають більше можливостей для використання раціональних способів пізнавальної діяльності [4,с.65]. Малафійк І. В. зазначає, що історія нашої школи знає два підходи до визначення структури змісту навчання: предметний та комплексний. У сучасній школі прийнято тільки предметну структуру змісту навчання, проте можливості комплексної структури вивчені не повністю.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дія нормативного документа, що регламентує вимоги до розробки навчальної програми з фізичної культури, не зупиняє полеміки в науковій літературі з проблеми її структури та змісту. Пропозиції фахівців щодо наповнення навчальної програми лише навчальним матеріалом та нормативами оцінювання досягнень учнів на противагу рекомендаціям розширити її зміст методичним матеріалом різного спрямування та обсягу свідчить про актуальність удосконалення правил розробки навчальної програми. Їх реалізація повинна створити реальні можливості для проектування учителями фізичної культури регіональних та авторських навчальних програм. Перспективами подальшого дослідження є проведення компаративного аналізу зарубіжного досвіду розробки навчальних програм з фізичної культури в загальноосвітніх закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вимоги до письмового оформлення авторських навчальних програм гуртків, творчих об'єднань позашкільних навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kristti.com.ua/upload/file/KURSY/kursy_vymogy_oforml.navch.program.doc).
2. Державні вимоги до навчальних програм з фізичного виховання в системі освіти. – Наказ Міністерства освіти України N 188 від 25.05.1998.
3. Еркомайшвили И.В. Основы теории физической культуры. Курс лекций / И.В. Еркомайшвили. – Екатеринбург: ГОУВПО «Уральский государственный технический университет-УПИ», 2004. — С.31-34.
4. Краудер Н. О различиях между линейным и разветвлённым программированием [Електронний ресурс] / Н. Краудер // Программированное обучение за рубежом: Сб. статей / Под ред. И.И.Тихонова. – М. : Высшая школа, 1968. – С. 58-67. – Режим доступу : <http://evgenysavin.ucoz.ru/load/6-1-0-35>.
5. Круцевич Т.Ю. Теорія і методика фізичного виховання : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту] : у 2 т. / за ред. Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2008. – Т. 1. – 391 с. ; Т. 2. – 366 с.
6. Лозова В.І. Педагогіка. Розділ “Дидактика” : навч.-метод. посібник / В.І Лозова, П.Г.Москаленко, Г.В. Троцко. – К., 1993. – 40 с.
7. Лопуга Е.В. Составление учебных программ. Метод. рекоменд. по составлению рабочих учеб. программ по физической культуре [Електронний ресурс] / Е.В. Лопуга. – Режим доступу: http://www.valeo.akipkro.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=137:prog&catid=50:method-obg&Itemid=191.
8. Луговой В. Педагогічна освіта в Україні / В. Луговой. – К. – 1994. – С. 48.
9. Максименко А.М. Теория и методика физической культуры: учебник / А.М. Максименко. — М.: Физическая культура, 2005. — 544с.
10. Палеха Ю.І. Загальне документознавство / Ю.І. Палеха, Н.О. Леміш. — К. : Ліра-К, 2009. — 149с.
11. Положення про навчальні програми для забезпечення варіативної складової навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів Київської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kristti.com.ua/upload/file/polojennya_programm_variat.skklad.doc.
12. Положення про розробку та впровадження адаптованих та авторських навчальних програм в освітніх закладах м. Енергодара [Електронний ресурс] / 2012, Енергодар. – 17с. – Режим доступу: http://nmc.at.ua/avatar/polozhennja_pro_adaptovani_avtorski_programi.doc.
13. Про впровадження нової навчальної програми з фізичної культури. – Лист МОН № 1/9-546 від 17.08.2009 року.
14. Про затвердження Положення про порядок розроблення й запровадження навчальних програм для забезпечення варіативної складової навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів Миколаївської області [Електронний ресурс]: наказ Управління освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації від 29.01.13 № 61. – Режим доступу: http://osvita-mk.org.ua/2012-2013/polozhennja_programi_variativka.doc
15. Про порядок підготовки і запровадження авторських навчальних програм з інформатики загальноосвітніх навчальних закладів. – Режим доступу: <http://pidkorm.at.ua/load>

16. Слостенин В.А. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов. – М.: Академия, 2002. – 576 с.
17. Теория и методика физического воспитания и развития ребенка. Практическая подготовка студентов : учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. «Дошк. педагогика и психология», «Педагогика и методика дошк. образования» / [Н.Н. Кожухова, Л.А. Рыжкова, М.М. Борисова, В.В. Горелова]; под ред. С.А. Козловой. – М. : ВЛАДОС, 2008. – 271 с.

REFERENCES

1. Requirements are to writing registration of authorial on-line tutorials of groups, creative associations of out-of-school educational establishments, available at: http://kristti.com.ua/upload/file/KURSY/kursy_vymogy_oforml.navch.program.doc (access January 15, 2016).
2. Derzhavni vimogi do navchal'nih program z fizichnogo vihovannja v sistemi osviti. Nakaz Ministerstva osviti Ukraïni N 188 vid 25.05. 1998) [State requirements to the on-line tutorials from physical education in the system of education. it is Order of Department of education of Ukraine N 188 dated 25.05. 1998]
3. Erkomajshvili I.V. (2004), Osnovy teorii fizicheskoi kul'tury. Kurs lekcij [Osnovy of teorii fizicheskoi kul'tury. Kurs of lekcij] Ekaterinburg, GOUVPO «Ural'skij gosudarstvennyj tehničeskij universitet-UPI», Russia.
4. Krauder N. (1968), "About the differences between linear and branched programming", Collected works, Vysshaja shkola, Moskow, Russia, available at: <http://evgenysavin.ucoz.ru/load/6-1-0-35> (access January 20, 2016)
5. Krucevich T.JU. (2008), Teorija i metodika fizichnogo vihovannja [Theory and methodology of physical education], textbook for the students of higher educational establishments physical education and sport in 2-Vol, Olimpijs'ka literatura, Kyiv, Ukraine.
6. Lozova I, Moskalenko P.G, and Trocko G.V Pedagogika. Rozdil "Didaktika" : navchal'no-metod posibnik (1993), [Pedagogics. A division of "Specialist" : in didactics is a educational - methodical manual] Kiïv, Ukraine.
7. Lopuga E.V. Sostavlenie uchebnyh programm. Metodicheskie rekomendacii po sostavleniju rabočih uchebnyh programm po fizicheskoi kul'ture [Drafting of on-line tutorials.], available at: http://www.valeo.akipkro.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=137:prog&catid=50:method-obg&Itemid=191
8. Lugovij V. Pedagogična osvita v Ukraïni (1994), [Pedagogical education is in Ukraine], Kiïv, Ukraine.
9. Maksimenko A.M. Teorija i metodika fizicheskoi kul'tury: uchebnik (2005), [Theory and methodology of physical culture : textbook], Physical culture, Moskow, Russia
10. Paleha JU.I., Lemish N.O. (2009), Zagal'ne dokumentoznavstvo [Common a documentknow] Lira-K., Kiïv, Ukraine.
11. Polozhennja pro navchal'ni programi dlja zabezpečennja variativnoi skladovoï navchal'nih planiv zagal'noosvitnih navchal'nih zakladiv Kiïvs'koï oblasti [Position is about on-line tutorials for providing of variant constituent of curricula of general educational establishments of the Kyiv area], available at: http://kristti.com.ua/upload/file/polojennja_programm_variat.sklad.doc (access February 3, 2016).
12. Polozhennja pro rozrobku ta vprovadzennja adaptovanih ta avtors'kih navchal'nih program v osvitnih zakladah m. Enerhodara (2012) [Position is about development and introduction of the adapted and authorial on-line tutorials in educational establishments of Enerhodar],

available at: http://nmc.at.ua/avatar/polozhennja_pro_adaptovani-avtorski_programi.doc (access February 5, 2016).

13. Pro vprovadzhenja novoї navchal'noї programi z fizichnoї kul'turi. List MON № 1/9-546 vid 17.08.2009 roku [About introduction of new on-line tutorial from a physical culture] (access February 15, 2016).
14. Pro zatverdzhennja Polozhennja pro porjadok rozroblennja j zaprovadzhenja navchal'nih program dlja zabezpechennja variativnoї skladovoї navchal'nih planiv zagal'noosvitnih navchal'nih zakladiv Mikolaivs'koї oblasti: nakaz Upravlinnja osviti i nauki Mikolaivs'koї oblasnoї derzhavnoї administracii vid 29.01.13 № 61. [About claim of Statute about the order of development and input of on-line tutorials for providing of variant constituent of curricula of general educational establishments of the Mykolaiv area], available at: http://osvita-mk.org.ua/2012-2013/polozhennja_programi_variativka.doc.
15. Pro porjadok pidgotovki i zaprovadzhenja avtors'kih navchal'nih program z informatiki zagal'noosvitnih navchal'nih zakladiv [About the order of preparation and input of authorial on-line tutorials from the informatics of general educational establishments] available at: <http://pidkorm.at.ua/load> (access February 20, 2016).
16. Slastenin V.A, Isaev I. F.and SHijanov E. N. Pedagogika: Ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ped. ucheb. Zavedenij (2002) [Pedagogics], "Akademija", Moskow, Russia.
17. Kozhuhova N.N., Ryzhkova L.A., Borisova M.M., and Gorelova V.V. Teorija i metodika fizicheskogo vospitanija i razvitija rebenka. Prakticheskaja podgotovka studentov: ucheb. posobie dlja studentov vuzov, obuchajushhijhsja po special'nostjam «Doshk. pedagogika ipsihologija», «Pedagogika i metodika doshk. obrazovanija» (2008) [Theory and methodology of physical education and development of child], VLADOS, Moskow, Russia.

УДК 37.037.1:159.922.72-053.5

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОГО ТА ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І ПОЗАКЛАСНИХ ЗАНЯТТЯХ У ШКОЛІ

Потапова О.В., Маліков М.В.

*69600, Запорізький національний університет, вул. Жуковського,
66, м. Запоріжжя, Україна*

alenska18.1@mail.ru

Проаналізовано науково-методичний матеріал, та визначено, що основні причини розвитку відхилень у фізичному та психічному здоров'ї, а як наслідок у подальшому, девіантної поведінки в дітей молодшого шкільного віку виникають внаслідок політичної, соціально-економічної та екологічної нестабільності суспільства. На це впливають також посилення впливу псевдокультури, зміни в ціннісних орієнтаціях молоді, несприятливих сімейно-побутових відносини, відсутності контролю за поведінкою, надмірної зайнятості батьків. Соціальні фактори посилюють недоліки сімейного, шкільного та позашкільного виховання. Слабшає увага до особистості учня, його життєвого досвіду, інтересів, цінностей, емоційної сфери. У поданому матеріалі розкрито психолого-педагогічну сутність формування фізичного та психічного здоров'я через застосування корекційної діяльності і її профілактичну спрямованість у школі, а також обґрунтовано та систематизовано основні форми роботи з дітьми на уроках та позакласних заняттях з фізичної культури для формування фізичного та психічного здоров'я молодших школярів. Беручи до уваги той факт, що найбільш активно процес соціалізації, опанування головних сутнісних сил, оволодіння соціальними нормами і потребами відбувається в дитинстві, особливо в молодшому шкільному віці, який характеризується найбільш активним періодом соціалізації людини, нами розроблено та запропоновано основні форми роботи з дітьми та поетапна програма для формування фізичного та психічного здоров'я молодших школярів у школі протягом навчального дня.

Ключові слова: фізичне та психічне здоров'я, корекція девіацій, молодші школярі, фізична культура, форми роботи.